L-editorjal

Achille Mizzi

M'ilux ġiet quddiem għajnejja l-arma tal-Akkademja tal-Malti li ġġib il-motto "*Lingua Concordia Domi Forisque Decor*", li jfisser "Il-kelma tal-għaqda fil-ħajja privata u pubblika hija l-ġieħ tagħna".

Bdejt naħseb kemm dawn il-kliem jixirqu bħala l-motto ta' għaqda li għandha fost l-għanijiet tagħha li taħdem biex iġġib 'il quddiem il-qagħda tal-Malti, l-Ilsien Nazzjonali tagħna, fl-oqsma kollha tal-ħajja. Mhux l-inqas fost id-dmirijiet li bihom hija marbuta l-Akkademja hemm l-obbligu li tippubblika ta' kull sena l-organu uffiċjali *Il-Malti* (Statut Art. 2.4). Bħala xhieda tal-qadi ta' dan id-dmir wassalnielkom f'idejkom dan l-Għadd LXXXVI għas-sena 2014.

Ħafna huma l-isfidi li għandha quddiem wiċċha l-Akkademja, (flimkien mal-Kunsill tal-Malti) fejn jidħol l-ilsien Malti u l-letteratura Maltija. Waqt li nifirħu li l-ilsien Malti ħa postu bħala wieħed mill-ilsna uffiċjali tal-Unjoni Ewropea fl-l ta' Marzu 2004 u qed igawdi rispett u dekor mhux biss f'Malta imma wkoll lil hinn minnha, qed narawh ta' kuljum jiġi moħfi minn għadd ta' problemi ta' tħassir bħall-użu bl-addoċċ mill-ġurnalisti tal-pinna u tal-fomm, fuq il-gazzetti u l-mezzi l-oħra tal-komunikazzjoni. Hemm ukoll il-problema taħraq tat-tagħlim tal-Malti u l-enfasi fuq il-letteratura fl-iskejjel. Dan biex ma nsemmux it-traskuraġni f'dak li hu taħlit ta' reġistri lingwistiċi minn taqsima kbira tal-poplu li qed tirrendi ħafna drabi l-Malti mitkellem bħala xejn anqas minn kawlata.

Minħabba nuqqas ta' spazju mhux l-iskop tal-editorjal f'dan l-Għadd, li wara kollox huwa Edizzjoni Letterarja, li nistudjaw bir-reqqa liema huma

l-problemi. Imma dawn huma ħafna u s-soluzzjoni għalihom hija urġenti u teħtieġ impenn ta' kuraġġ u għarfien akkademiku. Jaħsel wieħed jgħid li hemm bżonn li titlaqqa' Konferenza Nazzjonali biex tistudja din il-problema. Dan huwa d-dmir tal-istituzzjonijiet uffiċjali bħalma huwa l-Kunsill tal-Malti kif ukoll ta' korpi oħra kostitwiti mill-volontarjat bħall-Akkademja.

Hemm imbagħad sfidi oħra marbutin mal-użu letterarju tal-Malti: sfidi li xi drabi ġejjin mill-istess eċċess ta' ħeġġa, min-nuqqas ta' kritika tajba li tagħżel il-qamħa mill-karfa, min-nuqqas ta' inċentivi u sussidji għal min joħroġ għonqu biex jippubblika xogħlu, kemm ta' natura stampata bħalma huma kotba, rivisti, eċċ, kif ukoll ta' produzzjonijiet teatrali, radjufoniċi, eċċ. Pereżempju huwa paradossali li min-naħa tal-poeżija għandna abbundanza ta' xogħlijiet ħerġin bla ebda kriterju u b'livell letterarju batut, filwaqt li min-naħa l-oħra għandna nuqqas kbir ta' xogħlijiet tajba għall-palk. Minkejja l-ftit drammaturgi serji li għandna hemm oħrajn li joqogħdu lura għax xogħolhom qatt ma jiġi rikonoxxut bħala ta' livell u oħrajn li qatt ma ngħataw opportunità biex jidhru fit-Teatru Nazzjonali għax il-bibien qatt ma tbexxqu għalihom. B'dankollu ma rridx niftiehem li qed ngħid li għandna nwittu t-triq għall-kwantità b'periklu li fl-aħħar mill-aħħar issir ħsara lill-kwalità, tant li jitbaxxa l-prestiġju tat-Teatru Nazzjonali.

Hemm imbagħad il-kitba tar-rumanzi u n-novelli li, minħabba l-popolarità li jgawdu ma' faxxa wiesgħa tal-poplu mikluba għal rakkonti li jirriflettu l-ħajja kontemporanja bis-sabiħ u l-ikrah tagħha. Bħalissa din il-kategorija qed tgawdi suċċess minħabba għadd ġmielu ta' prożaturi li qed jiktbu rumanzi li waqt li huma avangardisti fit-teknika u l-kontenut huma wkoll miktuba b'ċerta fantasija u ħakma tal-għodda lingwistika.

Xi wħud minn dawn irnexxielhom saħansitra jissuperaw b'suċċess il-fruntieri Maltin u jippenetraw barra permezz ta' traduzzjonijiet megħjuna minn fondi minn diversi bnadi li nfetħu fl-aħħar snin. Proġetti bħal dawn saru l-ambizzjoni ta' kittieba aktarx żgħażagħ, li qed iħarsu lejn swieq bil-wisq akbar minn dak lokali, biex ma nsemmix ukoll il-prospetti ta' apprezzament wisq usa' mill-qasam ristrett ta' gżiritna. Din l-opportunità hi miftuħa wisq anqas għall-poeżija li t-tixrid tagħha kien u għadu wisq iżjed ristrett minn dak tar-rumanz.

Hemm imbagħad il-kitba u t-tixrid ta' kotba ta' xjenza, storja, kritika, eċċ, li minnhom għandna għadd limitat ħafna, imma li jiswew mitqilhom deheb biex juru lid-dinja li f'Malta għandna nies kapaċi li jippubblikaw din il-kwalità ta' kitba aktarx akkademika bl-ilsien Malti.

F'dan l-isfond wieħed ma jistax ma jsemmix b'tifħir is-serata li saret fil-5 ta' Marzu 2014, f'għeluq il-250 sena mit-twelid ta' Mikiel Anton Vassalli,

magħruf bħala Missier l-Ilsien Malti, fil-Palazz ta' Sant'Anton biex tniedi l-ktieb tal-Professur Frans Ciappara, *M.A. Vassalli (1764-1829) An Enlightened Maltese Reformer* (Midsea Books, 2014). Din it-tnedija, li saret taħt il-patroċinju tal-E.T. Dr George Abela, President ta' Malta, seħħet bil-kollaborazzjoni tal-Akkademja tal-Malti.

Bir-raġun kollu dan il-ktieb seminali, li huwa miktub bl-Ingliż, sa jiswa ħafna biex it-tagħrif dwar il-ġenju ta' Vassalli jkun jista' jixtered mal-erbat irjieħ tad-dinja: ħaġa wisq mixtieqa biex jiġi mxandar mhux biss isem Malta imma wkoll biex jiġi apprezzat dejjem iżjed l-ilsien sabiħ tagħha.